



<https://doi.org/10.15407/uhj2024.06.220>  
УДК 930.2:316.344:[091.5:099.5](092)“17”

**Ірина ЦІБОРОВСЬКА-РИМАРОВИЧ**

кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця,  
відділ стародруків та рідкісних видань,  
Інститут книгознавства Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського  
(Київ, Україна)  
ciborirena@ukr.net  
<https://orcid.org/0000-0002-5025-0767>

## МАРГІНАЛІСТИКА В ІСТОРИКО-КНИГОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: РУКОПИСНІ ПРОВЕНІЄНЦІЇ ВИДАНЬ ХVІІІ ст. (ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ТВОРІВ М. РУБЧИНСЬКОГО, 1707—1794)

**Мета** полягає у тому, щоб на фактографічному матеріалі показати роль маргіналістики в історико-книгознавчих дослідженнях, на основі джерелознавчого аналізу рукописних провенієнцій примірників праць М. Рубчинського, висвітлити їх розповсюдження та побутування у ХVІІІ—ХХ ст. **Методологія.** У роботі були використані методи дослідження історичної науки, які ґрунтуються на принципах історизму, системності та наукової об'єктивності, а саме методи джерельної свистики, критики джерел, квантитативний та компаративний методи. Використано методологічний інструментарій, придатний для вивчення стародрукованих пам'яток — бібліографічний та палеографічний методи. **Наукова новизна.** Примірники друкованих праць М. Рубчинського, представлені у такій кількості (91 примірник 11 видань 9 творів) та інформативній формі (тексти рукописних провенієнцій, схеми міграції примірників), дотепер не були об'єктом історико-книгознавчих досліджень. **Висновки.** Введено у науковий обіг новий фактографічний матеріал про розповсюдження й побутування творів М. Рубчин-

Цитування: Ціборовська-Римарович І. Маргіналістика в історико-книгознавчих дослідженнях: рукописні провенієнції видань ХVІІІ ст. (джерелознавчий аналіз творів М. Рубчинського, 1707—1794). *Український історичний журнал*. 2024. № 6 (579). С. 220—237. <https://doi.org/10.15407/uhj2024.06.220>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ського. Джерелознавчий аналіз рукописних провенієнцій встановив імена власників стародруків, місця зберігання у другій половині XVIII ст., XIX й XX ст. Документально підтверджено популярність його творів у католицьких та греко-католицьких чернечих осередках.

**Ключові слова:** маргіналістика, провенієнції, стародруки, Марцін Рубчинський, реколекційні твори, орден кармелітів.

Маргіналістика як спеціальна галузь історичної науки має об'єктом дослідження всі види написів, що трапляються у рукописних та стародрукованих книгах [1—5]. Маргіналії фактично є документальними мікроджерелами, які виконують важливу роль у комплексних історико-книгознавчих, історико-бібліотечнознавчих та кодикологічних дослідженнях.

Стародрук є багатограним об'єктом наукового дослідження. Зокрема, маргінальні написи стародруків можуть містити унікальні відомості з історії видавничої справи, побутування примірників, книготоргівлі, шляхів розповсюдження книжок і комплектації тогочасних бібліотек, соціології читача, і не тільки про це. Рукописні провенієнції стародруків становлять сегмент маргінальних написів. Вони є артефактами культури, самодостатніми мікроджерелами історичного побутування книги, які віддзеркалюють читацький інтерес до друкованого твору й висвітлюють його історико-культурне значення. У комплексі з іншими видами провенієнцій (гравійовані екслібриси-наліпки, шрифтові та конгревні екслібриси, суперекслібриси, печатки) і маргінальних написів вони інформують дослідника про історичну долю конкретних примірників, формування бібліотечних фондів, розповсюдження та побутування праць авторів. При втраті архівних матеріалів джерелознавча вартість провенієнцій зростає — вони стають основним інформаційним матеріалом як історичний факт і як біографічне джерело про конкретних персон. Провенієнції приносять в історичне книгознавство, історичне бібліотечнознавство, кодикологію та біографістику дані, які можуть суттєво вплинути на об'єктивність наукових висновків та узагальнень. Вони фіксуються у наукових каталогах при попримірниковому опису стародруків, джерелознавчо досліджуються при бібліографічній реконструкції історичних книгозбірень, слугують джерельною базою для різнопланових історичних студій. На вагомість та необхідність провенієнційних досліджень неодноразово наголошували у своїх книгознавчих публікаціях вітчизняні [6—18] й закордонні дослідники [19—24].

При короткому тексті та фрагментарному характері інформації рукописні провенієнції надають цінний фактографічний матеріал. У першу чергу рукописні провенієнції, бо їх кількість найбільша, дають можливість проводити бібліографічну реконструкцію фондів історичних книгозбірень, які в наш час не існують як цілісні книжкові комплекси, окреслити популярність і вплив творчості того чи іншого автора на певні кола суспільства. Вони несуть у собі інформацію про власників примірників, про міграцію книжок, яка не трапляється в інших видах історичних джерел. У випадках, коли таланить виявити значну кількість примірників друкованого твору одного автора чи значну кількість примірників кількох друкованих творів одного автора, можна реконструювати картину розповсюдження й

побутування їх у певний час на теренах певного регіону. Серед рукописних провенієнцій важливе місце посідають автографи авторів — письменників, учених, політичних, культурних і релігійних діячів. Ця інформація проливає світло на творчу діяльність авторів, популярність і шляхи розповсюдження їхніх творів, віддзеркалює коло їхніх інтелектуальних зацікавлень та професійних контактів.

Об'єктом книгознавчого дослідження представленої публікації стали рукописні провенієнції друкованих творів відомого релігійного письменника, члена ордену взутих кармелітів Марціна Рубчинського (1707—1794 рр.). Був досліджений 91 примірник 11 видань 9 творів М. Рубчинського, які тепер зберігаються у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (далі — НБУВ), Львівської національної наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника (далі — ЛННБ), Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка (далі — НБЛНУ), Харківської державної наукової бібліотеки В.Г. Короленка (далі — ХДНБ), Музею книги і друкарства м. Острога (далі — МКДО), Національного музею ім. Андрея Шептицького у Львові (далі — НМАШ). Ці стародруки були доступні авторці для дослідження *de visu*. З них 18 не мають провенієнцій.

Постать М. Рубчинського знаходилася в полі зору дослідників як іноземних, так і вітчизняних. Його життю і діяльності присвячені статті В. Коляка у «*Polskiemu słowniku biograficznemu*» [26—27]. Є. Мізюрек у своїй публікації аналізує діяльність М. Рубчинського як представника кармелітської духовності [28], а І. Альмес, висвітлюючи тему віддзеркалення кармелітської духовності у бібліотеках василіянських монастирів Львівської єпархії у XVIII ст., викладає факти побутування творів М. Рубчинського у книгозбірнях цих монастирів [41]. Але джерелознавчий та книгознавчий аналіз примірників друкованих праць цього автора в такій кількості й у такій формі дотепер не був представлений в історико-книгознавчих дослідженнях.

Марцін Рубчинський, син городельського чашника Яна Рубчинського і Йоанни з Жабоклицьких — яскравий представник кармелітської школи духовності, один із найвідоміших авторів реколекційних творів на теренах Речі Посполитої XVIII ст. Він належав до ордену взутих кармелітів і вступив до його лав бл. 1720 р. у Львові, навчався в Неаполі, згодом викладав філософію у кармелітських монастирях Львова та Вільнюса. Від 1738 р. він обіймав посаду пріора монастиря у Сусідівцях, а від 1745 р. — пріора Львівського кармелітського монастиря. Від 1748 р. виконував обов'язки пріора кармелітського монастиря у Теревовлі. У 1754—1758 рр. він виконував функції провінціала Руської провінції ордену кармелітів [25, С. 65]. У 1761 р. М. Рубчинський обійняв посаду пріора кармелітського монастиря у Городищі. У 1765—1772 рр. та 1777—1783 рр. був на посаді пріора Луцького кармелітського монастиря. Свій життєвий шлях М. Рубчинський завершив у Луцьку 10 листопада 1794 р. [26, 27]. Визначний проповідник свого часу, досконалий релігійний письменник, він був автором щонайменше 14 друкованих релігійних текстів, темою яких стали реколекційні медитації та духовне виховання й удосконалення, адресовані, першою чергою, чернечій спільноті, а також світським особам [28, С. 209, 219—220]. Твори М. Рубчинського вивели

його в коло визначних аскетично-девоційних письменників XVIII ст. М. Рубчинський залишив після себе у рукописі трактат з філософії «Cursus philosophicus...» (1735). Біографи письменника вважають, що він був поціновувачем літургійного співу і продовжувачем традицій монастирських скрипторіїв. У Краківському кармелітському монастирі збереглися п'ять вишукано оформлених градуалів й антифонаріїв, переписані або самим Рубчинським, або під його керівництвом для Львівського кармелітського монастиря у 1754—1757 рр. [26—27, 29].

Популярність творів М. Рубчинського підтверджується їх активною публікацією в друкарнях Бердичівського монастиря босих кармелітів та Луцького домініканського монастиря. Видавалися його твори й у львівських друкарнях: офіцині Львівського єзуїтського колегіуму і приватних друкарнях Антона Піллера (†1781) та Казимира Шліхтина (роки друкарської діяльності 1776—1785 рр. [30, С. 7]). Загалом за відомостями бібліографічних праць у другій половині XVIII ст. було здійснено 15 видань 12 його творів. У бердичівській кармелітській друкарні були опубліковані «Głos Pana kruszącego cedry libańskie...» (двічі — 1762, 1768), «Pamięć chrześcijańska na ostatni dzień życia...» (1762), «Ofiara sprawiedliwości...» (1763), «Chrześcianin cierpliwością uzbroiony w uciskach bez zasmucenia...» (1765), «Okrąg mądrości...» (1774), «Zakon trzeci N.M. Panny z Góru Karmelu...» (1774), «Kościół Chrystusow wołujący...» (1777), «Miesiąc Nabożeństwem u Świętych cnot używaniem...» (1780) [31]. У луцькій домініканській офіцині побачило світ третє видання «Głosu Pana kruszącego cedry libańskie...» (1788), а також «Rok zbawienny którego każdy dzień dla życia wiecznego...» (1788) та «Śmierć żyjącym ludziom...» (1788) [32]. У Львові в друкарні А. Піллера у 1773 р. було видано твір М. Рубчинського «Grzesznik z drogi zatracenia nawracający się do Boga...» (Запаско, Ісаєвич, № 2709; Estr., т. 26, s. 437), у друкарні Львівського єзуїтського колегіуму надруковано 1759 р. твір «Męka u śmierć Pana Naszego Jesusa Chrystusa na czterdzieści części podzielona...» (Запаско, Ісаєвич, № 2122; Estr., т. 26, s. 437), а у 1784 р. він удруге був опублікований у друкарні К. Шліхтина (30, С. 350—353, № 152.1-4; Запаско, Ісаєвич, № 3275; Estr., т. 26, s. 437). У ЛННБ зберігаються чотири примірники цього шліхтинівського видання. За провенієнцією один із них у минулому знаходився у книгозбірні Вишнівцецького монастиря босих кармелітів (ЛННБ, ВРК, шифр: СТ-II 31186; 3, № 152.1). 1775 року у Варшаві в Надвірній друкарні побачив світ твір М. Рубчинського «Trzy dni drogi prowadzącej do Boga przez Rekollekcyę dla osób świeckich» (Estr., т. 26, s. 438).

Рукописні провенієнції досліджених примірників дають можливість чіткіше окреслити ареал їхнього розповсюдження. У книгозбірні Львівського монастиря сестер бенедиктинок знаходилися видання таких творів М. Рубчинського: по три примірники було «Głosu Pana kruszącego cedry libańskie...» 1762 та 1768 рр. видання; по одному примірнику творів «Grzesznik z drogi zatracenia nawracający się do Boga...» (1773), «Pamięć chrześcijańska na ostatni dzień życia...» (1762) та «Miesiąc Nabożeństwem u Świętych cnot używaniem...» (1780). Твір «Chrześcianin cierpliwością uzbroiony w uciskach bez zasmucenia...» (1765) був у п'яти примірниках, а «Męka u śmierć Pana Naszego Jesusa Chrystusa na czterdzieści części podzielona...» (1759) — у шес-

ти [33, С. 65, 74, 106, 153, 177—178, 250]. Примірники твору «Głos Pana kruszacego cedry libańskie...» 1788 р. видання були у книгозбірнях домініканських монастирів у Ярославі, Жовкві, Кракові, Гілдах [34, С. 35—43]. На своїх сторінках та форзацах усі названі стародруки мають рукописні провенієнції, але вони не є дарчими написами автора. Привертає увагу той факт, що рукописні провенієнції опрацьованих примірників практично не фіксують дарчих написів автора чи повідомлень про дарування автором примірника. Для порівняння можна навести факти про дари двох авторів, членів Товариства Ісусового — Георгія Генделя (1657—1727) і Тадея Юди Крусинського (1675—1756). Евристична робота зі стародруками та джерелознавчий аналіз рукописних провенієнцій уможливили відтворення картини побутування примірників їх творів. Частина провенієнційних написів є автографами авторів. З 47 примірників прижиттєвих видань творів Г. Генделя, професора теології, письменника-полеміста, що зберігаються у фондах НБУВ, 13 мають дарчі написи автора різним особам та інституціям [35]. У теологічній Бібліотеці Vobolanum (Варшава) зберігаються шість книжок авторства Г. Генделя, усі з дарчими написами автора членам Товариства Ісусового та єзуїтським колегіумам у Любліні, Красноставі та Перемишлі [36, С. 266]. Серед 29 примірників львівських видань (1733, 1734, 1740) праці Т.Ю. Крусинського «Prodromus ad tragicam vertentis belli Persici historiam...», відомого сходознавця XVIII ст., місіонера, лікаря, які нині зберігаються у фондах НБУВ, 24 містять провенієнції, з них 14 мають авторські дарчі написи [37]. Два примірники львівського видання 1740 р. з фонду НБ ХНУ мають написи про дарування автором примірників Гродненському і Слуцькому єзуїтським колегіумам [38, С. 148—149, № 199]. Два примірники львівського видання 1734 р., що зберігаються у Науковій бібліотеці Державного архіву Волинської області, мають дарчі написи Т.Ю. Крусинського ректорам Луцького та Острозького єзуїтських колегіумів [39, № 105, 106]. У відділі рідкісної книги Львівської національної наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника нині зберігається дев'ять примірників 1733, 1734 і 1740 рр. видання, п'ять з яких мають дарчі написи автора. Серед адресатів представники духовного і світського станів [40, С. 91—92, 100—101].

Серед описаних у публікації примірників творів М. Рубчинського (91 примірник) тільки один має провенієнцію, яка вказує на дарування примірника самим автором — це примірник «Ofiary sprawiedliwości Dusz czyniących zadosyć Boskiemu Majestatowi...» (1763). На звороті титульного аркуша зберігся напис: «Praesent[em] Librum, a Dignissimo Ejusdem Autho/re dono mihi datu[m], Applic[at]us Bibliothecae / Abbatiali Zydyczyn[ensis] 28 9bris [Novem]bris 1765 An[no] / Gedeon Zwonicz Beyned / Abb[as]. Zydyczyn[ensis] Ord[inis] S[ancti] B[asilii] M[agni] m[anu] r[og]oria» («Справжню книгу, надану найповажнішим її автором у дар мені, приєднав до бібліотеки Жидичинського абатства 28 листопада 1765 року Геден Звонич Бейнед, жидичинський абат Чину Святого Василя Великого рукою власною»). Книга була подарована автором настоятелю Жидичинського василіянського монастиря, який передав її до монастирської бібліотеки. Через два роки після виходу у світ примірник опинився у монастирській книгозбірні. На ті часи це був короткий і швидкий шлях твору від друкарського верстата до читача.

Такий разючий дисонанс у кількості авторських дарів при значній кількості досліджених примірників трьох названих авторів очевидно пов'язаний із тим, що в Товаристві Ісусовому було заведено дарувати свої опубліковані праці книгозбірням єзуїтських колегіумів, їх ректорам, «колегам» по ордену, добрим знайомим. Очевидно в інших католицьких орденах, у тому числі й у взутих кармелітів, практика авторських дарів була не так поширена.

Спираючись на рукописні інвентарі монастирських бібліотек, дослідники засвідчують, що бердичівські видання творів М. Рубчинського активно поширювалися серед василіянського чернецтва. Примірники трактату М. Рубчинського «Głos Pana kruszącego cedry libańskie...», який вважався найкращою реколекційною книгою в Речі Посполитій того часу, мав настоятель Львівських Святоюрського та Святоонофріївського монастирів Юстин Іяшевич (1708—1776) [41, С. 176—177]. Був примірник цього твору у книгозбірні Добрянського василіянського монастиря [41, С. 185]. У Крехівському василіянському монастирі зберігався примірник трактату з аскетички «Chrześcianin cierpliwością uzbrojony w uciskach bez zasmucenia...» (1765) [41, С. 186]. Примірники творів М. Рубчинського знаходилися у книгозбірнях Відинського, Підгорецького, Сокилецького та Унівського василіянських монастирів [41, С. 180]. Результати аналізу рукописних провенієнцій наших примірників підтверджують цей факт. За представленим у публікації матеріалом примірники творів М. Рубчинського зберігалися у книгозбірнях василіянських монастирів у Жидичині, Загорові, Каневі, Львові, Мильцях, Овручі та Шаргороді; у домініканських монастирях Луцька, Любара та Познані; босих кармелітів Бердичева і Вишнівця; взутих кармелітів Топорища й Ушомира; августинців у Кодні; капуцинів у Вінниці та Острозі, сестер бенедиктинок у Львові. Провенієнції цих примірників дали змогу документально підтвердити місця знаходження книжок у XVIII ст. і простежити їх шляхи у XIX і XX ст. У XIX ст. згадані примірники знаходилися у фондах бібліотек світських та духовних навчальних закладів, громадських інституцій та книгозбірнях бібліофілів: Київського Університету св. Володимира, Львівського університету, Київської духовної академії, Подільської православної духовної семінарії, Волинського церковно-археологічного товариства, Луцько-Житомирської католицької духовної семінарії, Народного Дому у Львові, Братства імені князів Острозьких, книгозбірнях Віктора Баворовського, Єжи Оссолінського, Олександра Лазаревського. У XX ст. видання праць М. Рубчинського опиняються у фондах Всенародної бібліотеки України (далі — ВБУ, тепер Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського), Волинського науково-дослідного музею у Житомирі, бібліотеці Кам'янець-Подільського державного українського університету, ЛННБ, НБАНУ, ХНБ, МЛДО, НМАШ. Видання творів М. Рубчинського знаходять собі місце в бібліофільських зібраннях. «Ofiara sprawiedliwości Dusz czyniących zadosyć Boskiemu Majestatowi...» та «Głos Pana kruszącego cedry libańskie...» (1768) були у власності львівського біолога й медика Єжи Дуніна-Вонсовича, тепер вони у краєзнавчій бібліотеці львівського бібліофіла Анатолія Недільського (42, С. 40, № 425; С. 45—46, № 441). Примірник «Głosu Pana kruszącego cedry libańskie...» (1762) зберігається у книгозбірні київського бібліофіла Віталія Гайдука [43, С. 472].

Проведене історико-книгознавче та джерелознавче дослідження примірників творів М. Рубчинського суттєво доповнює відомості про популярність і розповсюдження його творів. Два додатки, які містять інформацію про сучасні місця зберігання примірників, їх поточні шифри та посилання на бібліографічні джерела (додаток 1), схему міграції стародруків від місця друкування до сучасних місць зберігання, унаочнюють факти, викладені у текстовій частині.

ДОДАТОК 1

## ПЕРЕЛІК ВИЯВЛЕНИХ ПРИМІРНИКІВ ТВОРІВ М. РУБЧИНСЬКОГО

**1. *Rubczyński M. Głos Pana kruszącego cedry libański Albo Rekolekcyę Osobom Zakonnym służące...* — Berdyczów, 1762.** *Бібліографія*: Запаско, Ісаєвич, № 2274; Ціборовська-Римарович (2019), с. 191—193; Estr., т. 26, s. 436.

**НБУВ**: ВСРВ, Ін. 1510, Ін. 1511, Ін. 2117, Ін. 2118; **ВІК**: б-ка КДА, D.X.7/621; **ФПЛ**: ІЗ пол. B2828<sup>(1)</sup>, ІЗ пол. B2828<sup>(2)</sup>. **ЛННБ**: ВРК, СТ-II 112122. **ХНБ**: ВККРВР, 528106.

**2. *Rubczyński M. Pamięć chrześcijańska na ostatni dzień życia...* — Berdyczów, 1762.** *Бібліографія*: Запаско, Ісаєвич, № 2275; Ціборовська-Римарович (2019), с. 193—194; Estr., т. 26, s. 438.

**НБУВ**: ВСРВ, Ін. 2103; **ВІК**, б-ка Бердичівського монастиря босих кармелітів: Берд. кол. 1765, Берд. кол. 1766. **ЛННБ**: ВРК, СТ-I 117535.

**3. *Rubczyński M. Ofiara sprawiedliwości Dusz czyniących zadosyć Boskiemu Majestato wi...* — Berdyczów, 1763.** *Бібліографія*: Запаско, Ісаєвич, № 2315; Ціборовська-Римарович (2019), с. 198—201; Estr., т. 26, s. 438.

**НБУВ**: ВСРВ: Ін. 2123; **ВІК**, б-ка Бердичівського монастиря босих кармелітів: Берд. кол. 2581, Берд. кол. 2582; б-ка КДА: D.III.6/136. **ЛННБ**: ВРК, СТ-II 19604<sup>(1)</sup>, СТ-II 19604<sup>(2)</sup>, СТ-II 19604<sup>(3)</sup>, СТ-II 19604<sup>(4)</sup>, СТ-II 19604<sup>(5)</sup>. **ХНБ**: ВККРВР, 528595. **МКДО**: Кн. 19267, VI-с 2423.

**4. *Rubczyński M. Chrzescianin cierpliwością zbroionym wuciskach bezzasmucenia...* — Berdyczów, 1765.** *Бібліографія*: Запаско, Ісаєвич, № 2398; Ціборовська-Римарович (2019), с. 210—212; Estr., т. 26, s. 436.

**НБУВ**: ВСРВ, Ін. 2506, Ін. 2507, Ін. 6501; **ВІК**: б-ка КДА: D.X.7/623<sup>(1)</sup> (= Вол. 169), D.X.7/623<sup>(2)</sup> (= Вол. 1215); б-ка Бердичівського монастиря босих кармелітів, Берд. кол. 2585; б-ка ЛЖС, Армар. XVI/54; **ФПЛ**, ІЗ пол. B4302. **ЛННБ**: ВРК, СТ-II 31589, СТ-II 22039<sup>(1)</sup>, СТ-II 22039<sup>(2)</sup>, СТ-II 22039<sup>(3)</sup>. **ХНБ**: ВККРВР, 527455.

**5. *Rubczyński M. Głos Pana kruszącego cedry libański...* — Berdyczów, 1768.** *Бібліографія*: Запаско, Ісаєвич, № 2533; Ціборовська-Римарович (2019), с. 234—238; Estr., т. 26, s. 436—437.

**НБУВ**: ВСРВ, Ін. 1512, Ін. 2119, Ін. 2120, Ін. 2121; **ВІК**: б-ка Бердичівського монастиря босих кармелітів: Берд. кол. 2586, Берд. кол. 2587; б-ка Вишнівецького монастиря босих кармелітів: інв. 3275156, інв. 3275157, інв. 3275233; б-ка КДА: V.XVII.6/131, D.X.7/622<sup>(1)</sup>, D.X.7/622<sup>(2)</sup> (= Вол. 1268); **ФПЛ**: ІЗ пол. B4303<sup>(1)</sup>, ІЗ пол. B4303<sup>(2)</sup>, ІЗ пол. B4303<sup>(3)</sup>, ІЗ пол. B4303<sup>(4)</sup>, ІЗ пол. B4303<sup>(5)</sup>, ІЗ пол. B4303<sup>(6)</sup>, ІЗ пол. B4303<sup>(7)</sup>. **ЛННБ**: ВРК: СТ-II 31627<sup>(1)</sup>, СТ-II 31627<sup>(2)</sup>, СТ-II 31627<sup>(3)</sup>, СТ-II 31627<sup>(4)</sup>. **ХНБ**: ВККРВР: 529844<sup>(1)</sup>, 529844<sup>(2)</sup>. **НМАШ**, СдЛ-1216. **МКДО**, Кн. 2633, VI-с 212.

**6. Rubczyński M. Zakon trzeci Najświętszey Maryi Panny z Góry Karmelu... — Berdyczów, 1774.** *Бібліографія:* Запаско, Ісаєвич, № 2756; Ціборовська-Римарович (2019), с. 272—273; Estr., t. 26, s. 438.

**НБУВ:** ВІК: б-ка Бердичівського монастиря босих кармелітів, Берд. кол. 1618.

**7. Rubczyński M. Kościół Chrystusow woiuiający... — Berdyczów, 1777.** *Бібліографія:* Запаско, Ісаєвич, № 2899; Ціборовська-Римарович (2019), с. 289—292; Estr., t. 26, s. 437.

**НБУВ:** ВСРВ, Іп. 1513, Іп. 2122; ВІК: б-ка Бердичівського монастиря босих кармелітів: Берд. кол. 2576, Берд. кол. 2674; б-ка ЛЖС, Армар 5/94. **ЛННБ:** ВРК: СТ-II 19587<sup>(1)</sup>, СТ-II 19587<sup>(2)</sup>, СТ-II 79608, СТ-II 80375<sup>(1)</sup>, СТ-II 80375<sup>(2)</sup>. **НБАНУ:** ВРПК, РК 1751 П. **ХНБ:** ВККРІР, 528742.

**8. Rubczyński M. Miesiąc Nabożeństwem y Świętych cnót używaniem... Boga Matce Maryi poświęcony... — Berdyczów, 1780.** *Бібліографія:* Запаско, Ісаєвич, № 3053; Ціборовська-Римарович (2019), с. 345—346; Estr., t. 22, s. 370; t. 26, s. 437; t. 23, s. 190.

**НБУВ:** ВСРВ, Іп. 1546; ВІК: б-ка ЛЖС, Армар XVI/470; б-ка Бердичівського монастиря босих кармелітів: Берд. кол. 1567. **ЛННБ:** ВРК, СТ-I 118019.

**9. Rubczyński M. Głos Pana kruszącego cedry libańskie... — [3 ed.]. — Łuck, 1788.** *Бібліографія:* Запаско, Ісаєвич, № 3469; Ціборовська-Римарович (2020), с. 44—45; Estr., t. 26, s. 437.

**НБУВ:** ВСРВ, Іп. 2509, Іп. 4995. **ЛННБ:** ВРК, СТ-II 30831.

**10. Rubczyński M. Rokzbawienny... — Łuck, 1788.** *Бібліографія:* Ціборовська-Римарович (2020), с. 45—46; Estr., t. 26, s. 438.

**НБУВ:** ВСРВ, Іп. 4997; ВІК, б-ка ЛЖС, Армар 16/143. **ЛННБ:** ВРК, СТ-I 109779<sup>(1)</sup>.

**11. Rubczyński M. Smierc żyjącym ludziom, wiele dobrego czyniąca... — Łuck, 1788.** *Бібліографія:* Запаско, Ісаєвич, № 3470; Ціборовська-Римарович (2020), с. 46—47; Estr., t. 26, s. 438.

**НБУВ:** ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. А1730; ВНОФ, Колекція О. Лазаревського, Лаз. № 56. **ЛННБ:** ВРК, СТ-I 74342, СТ-I 109779<sup>(2)</sup>.

## ДОДАТОК 2

### СХЕМА МІГРАЦІЇ ВИЯВЛЕНИХ ПРИМІРНИКІВ ТВОРІВ М. РУБЧИНСЬКОГО

#### 1. Rubczyński M. Głos Pana kruszącego cedry libański..., 1762.

*Бердичів, 1762* → Бенедикт Чоловський, OSBM → Канев: мон-р василіян → Київ: НБУВ, ВСРВ, Іп. 1510.

*Бердичів, 1762* → Кодня: мон-р августинців → [Житомир: Волинський музей] → Київ: НБУВ, ВСРВ, Іп. 1511.

*Бердичів, 1762* → Філіп Бялковський, OSBM → Євгеніуш Бо[...]ський → Київ: НБУВ, ВСРВ, Іп. 2117.

*Бердичів, 1762* → Вінниця: мон-р капуцинів → Київ: НБУВ, ВСРВ, шифр: Іп. 2118.

*Бердичів, 1762* → Сабінус Полодзінський → Київ: КДА → НБУВ, ВІК, б-ка КДА, Д.Х. 7/621.

*Бердичів, 1762* → Київ: НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. В2828<sup>(1)</sup>.

*Бердичів, 1762* → Київ: НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. В2828<sup>(2)</sup>.

*Бердичів, 1762* → Львів: ЛННБ, ВРК, СТ-II 112122.

*Бердичів, 1762* → Загорів: мон-р василіян → Волинське Церковно-Археологічне Товариство → [Житомир: Волинський музей] → Харків: ХНБ, ВККРВР, 528106.

**2. Rubczyński M. Pamięć chrześcijańska na ostatni dzień życia..., 1762.**

*Бердичів, 1762* → Київ: НБУВ, ВСРВ, Ін. 2103.

*Бердичів, 1762* → Бердичів: мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. кол. 1765.

*Бердичів, 1762* → Бердичів: мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. кол. 1766.

*Бердичів, 1762* → Львів: ЛННБ, ВРК, СТ-І 117535.

**3. Rubczyński M. Ofiara sprawiedliwości..., 1763.**

*Бердичів, 1763* → Київ: НБУВ, ВСРВ, Ін. 2123.

*Бердичів, 1763* → Бердичів: Урбан від св. Тадея, OCD → мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. Кол. 2581.

*Бердичів, 1763* → [Вишнівець: мон-р босих кармелітів] → Бердичів: мон-р босих кармелітів, колегіум → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. кол. 2582.

*Бердичів, 1763* → Жидичин: абат Гедеон Звонич Бейнед, OSBM → мон-р василіян → Полоцьк: Духовна греко-католицька семінарія → Київ: б-ка КДА → НБУВ, ВІК, б-ка КДА, Д.ІІІ.6/136.

*Бердичів, 1763* → Львів: Народний Дім → ЛННБ, ВРК, СТ-ІІ 19604<sup>(1)</sup>.

*Бердичів, 1763* → белзький каштелян Куропатницький → Львів: Інститут Оссолінського → ЛННБ, ВРК, СТ-ІІ 19604<sup>(2)</sup>.

*Бердичів, 1763* → Юзеф Сирокомля Монтрим → Львів: ЛННБ, ВРК, СТ-ІІ 19604<sup>(3)</sup>.

*Бердичів, 1763* → Львів: ЛННБ, ВРК, СТ-ІІ 19604<sup>(4)</sup>.

*Бердичів, 1763* → Львів: мон-р василіян → ЛННБ, ВРК, СТ-ІІ 19604<sup>(5)</sup>.

*Бердичів, 1763* → Йорданус, OSBM → Шаргород: колегіум василіян → Кам'янець-Подільський: б-ка ПДС → Харків: ВККРВР, 528595.

*Бердичів, 1763* → Острог: мон-р капуцинів → Музей книги і друкарства. МКДО, Кн. 19267, VI-с 2423.

**4. Rubczyński M. Chrześcianin cierpliwością uzbroiony w uciskach bez zasmucenia..., 1765.**

*Бердичів, 1765* → Овруч: волинський провінціал Йосафат Седлецький, OSBM → мон-р василіян → Київ: НБУВ, ВСРВ, Ін. 2506.

*Бердичів, 1765* → Любар: домініканський мон-р → Київ: НБУВ, ВСРВ, Ін. 2507.

*Бердичів, 1765* → провінціал Ян Чарнолоський, ОС → Топорище: мон-р взутих кармелітів → Київ: НБУВ, ВСРВ, Ін. 6501.

*Бердичів, 1765* → Ян Жепецький, ОС → Франтішек Пітрешешський → Юзеф Вербохоцький → Київ: б-ка КДА → НБУВ, ВІК, б-ка КДА, Д.Х.7/623<sup>(1)</sup>.

*Бердичів, 1765* → Мильці: василіянський мон-р → Київ: б-ка КДА → НБУВ, ВІК, б-ка КДА, Д.Х.7/623<sup>(2)</sup>.

*Бердичів, 1765* → Бердичів: мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. кол. 2585.

*Бердичів, 1765* → Кароль Бобринівський, ОС → Житомир: б-ка ЛЖС → Волинський музей → Київ: НБУВ, ВІК, б-ка ЛЖС, Армар. XVI/54.

*Бердичів, 1765* → Київ: НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. В4302.

*Бердичів, 1765* → Львів: Інститут Оссолінського → ЛННБ, ВРК, СТ-ІІ 31589.

*Бердичів, 1765* → Антоній Собещанський → Зигмунд Зелінський, OCD → квашенинський парох Олексій Мудзак. 1816 р. → [Д.] Моравицький → Львів: Народний Дім → ЛННБ, ВРК, СТ-II 22039<sup>1</sup>.

*Бердичів, 1765* → Львів: Народний Дім → ЛННБ, ВРК, СТ-II 22039<sup>2</sup>.

*Бердичів, 1765* → Анна Куровська → Львів: ЛННБ, ВРК, СТ-II 22039<sup>3</sup>.

*Бердичів, 1765* → Кам'янець-Подільський: б-ка ПДС → Харків: ХНБ, ВККРВР, 527455.

### **5. Rubczyński M. Głos Pana kruszącego cedry libański..., 1768.**

*Бердичів, 1768* → Бенвенуто, OMSFRO → Київ: НБУВ, ВСПВ, Ін. 1512.

*Бердичів, 1768* → Вінниця: мон-р капуцинів → Бердичів: мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВСПВ, Ін. 2119.

*Бердичів, 1768* → Лонгін Невмежицький, OSBM → Волинське Церковно-Археологічне Товариство → Київ: НБУВ, ВСПВ, Ін. 2120.

*Бердичів, 1768* → Любар: Людовік Лушчев[ський], ОР → Діадокус, ОР → Любар: домініканський мон-р → Київ: НБУВ, ВСПВ, Ін. 2121.

*Бердичів, 1768* → Бердичів: мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. кол. 2586.

*Бердичів, 1768* → Бердичів: мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. кол. 2587.

*Бердичів, 1768* → Вишнівець: мон-р босих кармелітів → [Вишнівець: б-ка Вишнівецького замку] → Київ: НБУВ, ВІК, б-ка Вишневецького мон-ря, інв. 3275156.

*Бердичів, 1768* → Макарій від Найсвятішої Діви Марії, [OCD] → Атаназій від св. Терези, [OCD] → Едмунд, [OCD] → Вишнівець: мон-р босих кармелітів → [Вишнівець: б-ка Вишнівецького замку] → Київ: НБУВ, ВІК, б-ка Вишнівецького мон-ря, інв. 3275157.

*Бердичів, 1768* → Вишнівець: мон-р босих кармелітів → [Вишнівець: б-ка Вишнівецького замку] → Київ: НБУВ, ВІК, б-ка Вишнівецького мон-ря, інв. 3275233.

*Бердичів, 1768* → Київ: Іван Самойлович → б-ка КМА (згодом КДА) → НБУВ, ВІК, б-ка КДА, В.XVII.6/131.

*Бердичів, 1768* → Ян Боярський, OSBM → Симон Возняк → Київ: б-ка КДА → НБУВ, ВІК, б-ка КДА, D.X.7/622<sup>1</sup>.

*Бердичів, 1768* → Київ: б-ка КДА → НБУВ, ВІК, б-ка КДА, D.X.7/622<sup>2</sup> Бердичів, 1768 → Вишнівець: мон-р босих кармелітів → [Вишнівець: б-ка Вишневецького замку] → Київ: НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. В4303<sup>1</sup>.

*Бердичів, 1768* → сестра Соломія Юшчовська → сестра Домініка Коберська → Київ: НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. В4303<sup>2</sup>.

*Бердичів, 1768* → Київ: НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. В4303<sup>3</sup>.

*Бердичів, 1768* → Кіпріан, ОР → Київ: НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. В4303<sup>4</sup>.

*Бердичів, 1768* → [Вишнівець: мон-р босих кармелітів] → [Вишнівець: б-ка Вишнівецького замку] → Київ: Головна Книжна Палата → НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. В4303<sup>5</sup>.

*Бердичів, 1768* → Нарцис від св. [Лаврентія, OCD] → Київ: НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. В4303<sup>6</sup>.

*Бердичів, 1768* → Юзеф Старожевський → Київ: НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. В4303<sup>7</sup>.

*Бердичів, 1768* → Кам'янець-Подільський: б-ка ПДС → Кам'янець-Подільський Державний Український Університет → Харків: ХНБ, ВККРВР, 529844<sup>1</sup>.

*Бердичів, 1768* → Августин Ігнацій Станішевський, ОР → Кам'янець-Подільський: б-ка ПДС → Харків: ХНБ, ВККРВР, 529844<sup>2</sup>.

*Бердичів, 1768* → [Львів]: Ян Пясоцький → Львів: Інститут Оссолінського → ЛННБ, ВРК, СТ-II 31627<sup>1</sup>.

*Бердичів, 1768* → ксьондз Козловський → Львів: мон-р василіян → ЛННБ, ВРК, СТ-II 31627<sup>2</sup>.

*Бердичів, 1768* → Львів: мон-р сестер бенедиктинок → ЛННБ, ВРК, СТ-II 31627<sup>(3)</sup>.

*Бердичів, 1768* → Львів: мон-р сестер бенедиктинок → ЛННБ, ВРК, СТ-II 31627<sup>(4)</sup>.

*Бердичів, 1768* → Львів: НМАШ, СдЛ-1216.

*Бердичів, 1768* → Острог: Братство імені князів Острозьких → Музей книги і друкарства. МКДО, Кн. 2663, VI-с 212.

#### **6. Rubczyński M. Zakon trzeci Najświętszey Maryi Panny z Góry Karmelu..., 1774.**

*Бердичів, 1774* → Бердичів: мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. кол. 1618.

#### **7. Rubczyński M. Kościół Chrystusow woiuiaçu..., 1777.**

*Бердичів, 1777* → Вишнівець: мон-р босих кармелітів → [Бердичів: мон-р босих кармелітів] → [Київ: б-ка Університету св. Володимира] → Київ: НБУВ ВСРВ, Ін. 1513.

*Бердичів, 1777* → Київ: НБУВ, ВСРВ, Ін. 2122.

*Бердичів, 1777* → Ушомир: мон-р взutih кармелітів → Бердичів: мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. кол. 2576.

*Бердичів, 1777* → Бердичів: мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. кол. 2674.

*Бердичів, 1777* → провінціал Ян Чернолоський, ОС → Топорище: мон-р взutih кармелітів → Житомир: б-ка ЛЖС → Волинський музей → Київ: НБУВ, ВІК, б-ка ЛЖС, Армар 5/94.

*Бердичів, 1777* → Львів: Інститут Оссолінського → ЛННБ, ВРК, СТ-II 19587<sup>(1)</sup>.

*Бердичів, 1777* → Даміан Коречевський → Ступницький → [парох] Хоцімирський → парох Юзефович → Львів: Народний Дім → ЛННБ, ВРК, СТ-II 19587<sup>(2)</sup>.

*Бердичів, 1777* → Роман Боровський → гр. Юзеф Коморовський → Зигмунт Чарнецький → гр. Віктор Баворовський → Львів: ЛННБ, ВРК, СТ-II 79608.

*Бердичів, 1777* → Львів: мон-р василіян → ЛННБ, ВРК, СТ-II 80375<sup>(1)</sup>.

*Бердичів, 1777* → Львів: ЛННБ, ВРК, СТ-II 80375<sup>(2)</sup>.

*Бердичів, 1777* → Львів: б-ка Львівського університету → НБЛНУ, ВРРК, РК 1751 II.

*Бердичів, 1777* → Юданус, OSBM → Шаргород: василіянський колегіум → Камянець-Подільський: б-ка ПДС → Харків: ХНБ, ВККРВР, шифр: 528742.

#### **8. Rubczyński M. Miesiąc Nabożeństwem y Świątych cnót uzywaniem Naychwalebnejzey Wcielonego Boga Matce Maryi poświęcony..., 1780.**

*Бердичів, 1780* → Канев: мон-р василіян → Київ: НБУВ, ВСРВ, Ін. 1546.

*Бердичів, 1780* → Бердичів: мон-р босих кармелітів → Київ: б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВІК, б-ка Бердичівського мон-ря, Берд. кол. 1567.

*Бердичів, 1780* → Фортунат Шиманецький, ОС → Житомир: б-ка ЛЖС → Волинський музей → Київ: НБУВ, ВІК, б-ка ЛЖС, Армар XVI/470.

*Бердичів, 1780* → Львів: ЛННБ, ВРК, СТ-I 118019.

#### **9. Rubczyński M. Głos Pana kruszącego cedry libański..., 1788.**

*Луцьк, 1788* → Луцьк: Антоній Кадіус, ОР → Луцький домініканський мон-р → Київ: НБУВ, ВСРВ, Ін. 2509.

*Луцьк, 1788* → Київ: НБУВ, ВСРВ, Ін. 4995.

*Луцьк, 1788* → гр. Анна Тарновська → Львів: Інститут Оссолінського → ЛННБ, ВРК, СТ-II 30831.

**10. Rubczyński M. Rok zbawienny..., 1788.***Луцьк, 1788* → Київ: НБУВ, ВСРВ, Ін. 4997.*Луцьк, 1788* → [Вишнівець: мон-р босих кармелітів] → Житомир: б-ка ЛЖС → Волинський музей → Київ: НБУВ, ВІК, б-ка ЛЖС, Агмаг 16/143.*Луцьк, 1788* → Фелікс Бловацький → Львів: ЛННБ, ВРК, СТ-І 109779<sup>(1)</sup>.**11. Rubczyński M. Śmierć żyjącym ludziom..., 1788.***Луцьк, 1788* → Київ: б-ка О. М. Лазаревського → б-ка Університету св. Володимира → НБУВ, ВНОФ, Лаз. № 56.*Луцьк, 1788* → Київ: НБУВ, ВІК, ФПЛ, ІЗ пол. А1730.*Луцьк, 1788* → Вінцентій Ланевський, ОР, [Познанський домініканський мон-р] → Львів: гр. Віктор Баворовський → ЛННБ. ЛННБ, ВРК, СТ-І 74342.*Луцьк, 1788* → Львів: ЛННБ, ВРК, СТ-І 109779<sup>(2)</sup>.

## СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ УСТАНОВ ТА ІНСТИТУЦІЙ

<b>ВІК</b>	— відділ бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ
<b>ВККРВР</b>	— науково-дослідний відділ книгознавства, колекцій рідкісних видань і рукописів ХДНБ
<b>ВНОФ</b>	— відділ наукової організації фондів НБУВ
<b>ВРК</b>	— відділ рідкісної книги ЛННБ
<b>ВРРК</b>	— відділ рукописів та рідкісної книги ім. Ф. Максименка НБАНУ
<b>ВСРВ</b>	— відділ стародруків та рідкісних видань НБУВ
<b>КДА</b>	— Київська духовна академія
<b>КМА</b>	— Києво-Могилянська академія
<b>ЛЖС</b>	— Луцько-Житомирська римо-католицька духовна семінарія
<b>ЛННБ</b>	— Львівська національна наукова бібліотека ім. Василя Стефаника
<b>МКДО</b>	— Музей книги і друкарства міста Острога
<b>НБАНУ</b>	— Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. Івана Франка
<b>НБУВ</b>	— Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
<b>НМАШ</b>	— Національний музей ім. Андрея Шептицького у Львові
<b>ПДС</b>	— Подільська православна духовна семінарія
<b>ФПЛ</b>	— фонд польськомовної літератури
<b>ХНБ (ХДНБ)</b>	— Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка
<b>ОС</b>	— Ordo Carmelitarum
<b>ОСД</b>	— Ordo Carmelitarum Discalceatorum
<b>ОМСФРО</b>	— Ordo Minorum Sancti Francisci Regulae Observantae (бернардини)
<b>ОР</b>	— Ordo Praedicatorum
<b>ОСВМ</b>	— Ordo Sancti Basilii Magni = ZSBW — Zespół Świętego Bazylia Wielkiego

## СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

**Запаско, Ісаєвич** — Запаско Я., Ісаєвич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні. Кн. 2, ч. 1, 2. Львів: Вища школа, 1984.

**Ціборовська-Римарович (2019)** — Ціборовська-Римарович І. Друкарня Бердичівського монастиря босих кармелітів: історія та видавнича діяльність. 1758—1844. Київ: Академперіодика, 2019.

**Ціборовська-Римарович (2020)** — Ціборовська-Римарович І. Видання друкарні Луцького домініканського монастиря (1787—1836) у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Книгознавче дослідження. Попримірниковий опис. Київ, 2020.

**Estr.** — Estreicher, K. Bibliografia polska. Stólecie XV—XVIII. 11—35 t. Kraków, 1891—2007.

## REFERENCES / СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Dmytriienko, M.F., Voicekhivska, I.N. Marginalii i marginalistyka. *Ukrainskyj istorychnyj zburmal*. 1990. 3: 41-53 [in Ukrainian].  
[Дмитрієнко М.Ф., Войцехівська І.Н. Маргіналії й маргіналістика. *Український історичний журнал*. 1990. № 3. С. 41—53].
2. Dmytriienko, M.F., Voicekhivska, I.N. Marginalistyka. *Dzhereloznavstvo istorii Ukrainy: Dovidnyk*. Kyiv, 1998. 54-55 [in Ukrainian].  
[Дмитрієнко М.Ф., Войцехівська І.Н. *Маргіналістика. Джерелознавство історії України: Довідник*. Київ, 1998. С. 54—55].
3. Dmytriienko, M.F., Voicekhivska, I.N. Marginalistyka. *Specialni istorychni dyscypliny. Dovidnyk. Navchalny posibnyk*. Kyiv, 2008. 350-358 [in Ukrainian].  
[Дмитрієнко М.Ф., Войцехівська І.Н. *Маргіналістика. Спеціальні історичні дисципліни. Довідник. Навчальний посібник*. Київ, 2008. С. 350—358].
4. Dmytriienko, M.F., Voicekhivska, I.N. Marginalistyka. *Entsyklopediia istorii Ukrainy*. Kyiv, 2009. T. 6. 504 [in Ukrainian].  
[Дмитрієнко М.Ф., Войцехівська І.Н. *Маргіналістика. Енциклопедія історії України*. Київ, 2009. Т. 6. С. 504].
5. Tsiborovska-Rymarovich, I. Proveniencii starodrukiv yak ob'ekt knyhozhnavchykh doslidzhen i dzherelo mikroistorii. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka*. Lviv, 2022. T. 275: Praci Komisii specialnykh (dopomizhnykh) istorychnykh dyscyplin. 430-442 [in Ukrainian].  
[Ціборовська-Римарович І. Провенієнції стародруків як об'єкт книгознавчих досліджень і джерело мікроісторії. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2022. Т. 275: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. С. 430—442].
6. Bondar, N.P. Marginalii kyivskoho vydannia Molytvoslova 1742 roku yak dzherelo do genealogii rodu Borozn. *Ukrainska biografistyka: Zb. nauk. prac*. Vyp. 4. Kyiv, 2008. 82-97 [in Ukrainian].  
[Бондар Н.П. Маргіналії київського видання Молитвослова 1742 року як джерело до генеалогії роду Борозн. *Українська біографістика: Зб. наук. праць*. Вип. 4. Київ, 2008. С. 82—97].
7. Bondar, N.P. Proveniencii vilenskykh vydan Yevangelia 1575 i 1600 rokov z fondiv Nacionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho yak dzherelo istoryko-knyhozhnavchykh doslidzhen. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria knyhozhnavstvo, bibliotekoznavstvo ta informaciiini tekhnologii*. Vyp. 3. Lviv, 2008. 31-37 [in Ukrainian].

- [Бондар Н.П. Провенієнції віленських видань Євангелія 1575 і 1600 років з фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського як джерело історико-книгознавчих досліджень. *Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. Вип. 3. Львів, 2008. С. 31—37].
8. Bondar, N.P. Kyrylychni starodruky XVI—XVII st. z fondiv Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho, shcho pohodiat iz volynskyykh zbirok. *Stary Lutsk*. Vyr. VI. Lutsk, 2009. 157-175 [in Ukrainian].  
[Бондар Н.П. Кириличні стародруки XVI—XVII ст. з фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, що походять із волинських збірок. *Старий Луцьк*. Вип. VI. Луцьк, 2009. С. 157—175].
9. Zabolotna, N. Pamiatky pivdenno-slovianskoho kyrylychnoho knyhdrukuvannya u viddili starodrukiv ta ridkisnykh vydan NBUV. *Bibliotekny visnyk*. 2006. 3: 11-20 [in Ukrainian].  
[Заболотна Н. Пам'ятки південно-слов'янського кириличного книгодрукування у відділі стародруків та рідкісних видань НБУВ. *Бібліотечний вісник*. 2006. № 3. С. 11—20].
10. Zabolotna, N. Marginalii u pochainvskikh kyrychnykh starudrukakh (na materialakh fondiv viddilu starodrukiv ta ridkisnykh vydan Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho. *Ukrainska istorychna ta dialektna leksyka: Zb. nauk. prac*. Vyr. 5. Lviv, 2007. 100-110 [in Ukrainian].  
[Заболотна Н. Маргіналії у почаївських кириличних стародруках (на матеріалах фондів відділу стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського). *Українська історична та діалектна лексика: Зб. наук. праць*. Вип. 5. Львів, 2007. С. 100—110].
11. Zabolotna, N. Diialnist tserkovnykh bratstv v Ukraini seredyny XVIII—XIX st. za materialamy pokrainikh zapysiv na kyrylychnykh starodrukakh. *Bibliotekny visnyk*. 2011. 3: 42-51 [in Ukrainian].  
[Заболотна Н. Діяльність церковних братств в Україні середини XVIII—XIX ст. за матеріалами покраїнних записів на кириличних стародруках. *Бібліотечний вісник*. 2011. № 3. С. 42—51].
12. Kachur, I. Marginalni zapysy yak dzherelo doslidzhennia istorii chytatstva Zachidnoi Ukrainy XVIII—XIX st. *Zapysky Lvivskoi naukovoї biblioteky im. V. Stefanyka*. Lviv, 2008. Vyr. 1 (16): 3-25 [in Ukrainian].  
[Качур І. Маргінальні записи як джерело дослідження історії читачтва Західної України XVIII—XIX ст. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 2008. Вип. 1 (16). С. 3—25].
13. Kachur, I. Marginalni zapysy yak dzherelo doslidzhennia retseptii frantsuzkoi knyhy v Halychyni u 2-i pol. XVIII st. *Bibliotekny visnyk*. 2009. 3: 30-34 [in Ukrainian].  
[Качур І. Маргінальні записи як джерело дослідження рецепції французької книги в Галичині у 2-й пол. XVIII ст. *Бібліотечний вісник*. 2009. № 3. С. 30—34].
14. Kachur, I. Starodruky z bibliotek sanotskoho dukhovenstva u fondakh Lvivskoi naukovoї biblioteky im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. *Zapysky Lvivskoi naukovoї biblioteky im. V. Stefanyka*. Lviv, 2007. Vyr. 15: 3-20 [in Ukrainian].  
[Качур І. Стародруки з бібліотек саноцького духовенства у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 2007. Вип. 15. С. 3—20].
15. TsiBORovska-Rymarovych, I. Marginalni zapysy starodrukiv katolytskykh monastyriv XVI—XVIII st. na etnichnykh ukrainskykh zemlakh yak dzherelo do istorii formuvannya monastyrskykh biblioteknykh fondiv. *Naukovi praci Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*. Kyiv, 2010. Vyr. 28: 266—287 [in Ukrainian].

- [Ціборовська-Римарович І. Маргінальні записи стародруків католицьких монастирів XVI—XVIII ст. на етнічних українських землях як джерело до історії формування монастирських бібліотечних фондів. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського*. Київ, 2010. Вип. 28. С. 266—287].
16. Tsiborovska-Rymarovich, I. Provenientsii starodrukiv Berdychivskoho monastyria bosykh karmelitiv yak dzherelo do istorii formuvannia bibliotechnoho fondu. *Biblioteka. Nauka. Komunikaatsia. Materialy Mizhnar. nauk. konferencii (Kyiv, 6—8 zhovtnia 2015)*. Kyiv, 2015. Ch. 1: 205-207 [in Ukrainian].  
[Ціборовська-Римарович І. Провенієнції стародруків Бердичівського монастиря босих кармелітів як джерело до історії формування бібліотечного фонду. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Матеріали Міжнар. наук. конференції (Київ, 6—8 жовтня 2015)*. Київ, 2015. Ч. 1. С. 205—207].
  17. Tsiborovska-Rymarovich, I. Rukopysni provenientsii ta vlasnytski knyzhkovi znaky yak dzherelo do istorii formuvannia knyzhkovoho fondu biblioteki Ostrozkooho yezuitskoho kolegiumu. *Ostrozka davnyua*. Ostroh, 2016. Vyp. 4: 49-68 [in Ukrainian].  
[Ціборовська-Римарович І. Рукописні провенієнції та власницькі книжкові знаки як джерело до історії формування книжкового фонду бібліотеки Острозького єзуїтського колеґіуму. *Острозька давнина*. Острог, 2016. Вип. 4. С. 49—68].
  18. Shamrai, M. Marginalii v starodrukakh kyrylychnoho shryftu XV—XVII st. z fondu Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho. Kyiv, 2005 [in Ukrainian].  
[Шамрай М. Маргіналії в стародруках кириличного шрифту XV—XVII. з фонду Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Київ, 2005. 334 с.].
  19. Kocowski, B. Zadania i metody badan proweniencyjnych w zakresie starych drukow. *Przegląd biblioteczny*. 1951. R. 19, z. 1-2. S. 72-84 [in Polish].
  20. Person, D. Provenance Research in Book History. A Handbook. London 1994. 326 p.
  21. Pidlypczak-Majerowicz, M. Badania proweniencyjne w bibliotekach kościelnych. *Biuletyn Bibliotek Kościelnych FIDES*. 2014. 1 (38): 3-13 [in Polish].
  22. Pidlypczak-Majerowicz, M. Stare druki proweniencji zakonnej w Bibliotece Ossolineum. Wrocław, 2019. 270 s. [in Polish].
  23. Sipayłło, M. O metodzie badan proweniencyjnych starych drukow. *Z badan nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi* / red. Barbara Bieńkowska. T. 1. Warszawa 1975. S. 9-30 [in Polish].
  24. Franczyk-Cegła, A. O zadaniach i metodologii badan proweniencyjnych w bibliologii na przkładzie badan nad kolekcją Baworovianum. *Biblioteka Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy*. 2018. 4 (54): 69-84 [in Polish].
  25. Panek, B. Prowincjałowie karmelitow na ziemiach polskich (1397—1997). *Spekulum Christianum: pismo historyczno-społeczne*. 4 (1997) 2: 43-83 [in Polish].
  26. Kolak, W. Rubczyński Marcin. *Polski słownik biograficzny*. Kraków, 1991. T. 32/4, z. 135. S. 561-562 [in Polish].
  27. Kolak, W. Rubczyński Marcin. *Internetowy polski słownik biograficzny*. URL: [ipb.nina.gov.pl/a/biografia/marcin-rubczynski](http://ipb.nina.gov.pl/a/biografia/marcin-rubczynski) [in Polish].
  28. Miziurek, J.J. Marcin Rubczyński O. Carm. (†1794) — przedstawiciel duchowności karmelitańskiej w Polsce. *Roczniki Teologiczne*. 1996. T. 43, z. 4. S. 209-220 [in Polish].
  29. Grzebień, L. Rubczyński Marcin (1707—1794). *Słownik polskich teologów katolickich*. Pod red. H.E. Wyczawskiego OFM. Warszawa, 1982. T. 3. 517 s. [in Polish].
  30. Kachur, I. Diialnist rodyny Shlichtyniv (1755—1785) u konteksti pryvatnoho knyhovydannia Lvova XVIII stolittia: monohrafia-kataloh. Lviv, 2021 [in Ukrainian].  
[Качур І. Діяльність родини Шліхтинів (1755—1785) у контексті приватного книгоvidання Львова XVIII століття: монографія-каталог / наук. ред. Г.І. Ковальчук; НАН

- України; Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Львів, 2021. 452 с.: іл.].
31. TsiBOROVska-RymarOVych, I. Drukarnia Berdychivskoho monastyria bosykh karmelitiv: istoria ta vydavnycha diialnist. 1758—1844. Kyiv, 2019 [in Ukrainian].  
[Ціборовська-Римарович І. Друкарня Бердичівського монастиря босих кармелітів: історія та видавнича діяльність. 1758—1844 / І. Ціборовська-Римарович; НАН України; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ: Академперіодика, 2019. 652 с., 28 с. іл.].
  32. TsiBOROVska-RymarOVych, I. Vydannia drukarni Lutskoho dominikanskoho monastyria (1787—1836) u fondakh Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho. Knyhoznavche doslidzhennia. Poprymirnykovyi opys. Kyiv, 2020 [in Ukrainian].  
[Ціборовська-Римарович І. Видання друкарні Луцького домініканського монастиря (1787—1836) у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Книгознавче дослідження. Попримірниковий опис / І. Ціборовська-Римарович; НАН України; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського; Ін-т книгознавства. Київ, 2020. 131 с.].
  33. Gwoiździk, J. Księgozbiór benedyktynek lwowskich klasztoru pw. Wszystkich Świętych. Katalog starych druków / pod red. Jana Malickiego. Katowice, 2004. 379 s.: il. (Biblioteka Śląska. Vol. 7) [in Polish, in Latin].
  34. Miławicki, M. Wydania łuckiej drukarni dominikańskiej w zbiorach starych druków Biblioteki Kollegium Filozoficzno-Teologicznego OO. Dominikanów w Krakowie. *Uydavnychi rukh v Ukraini: seredovyshche, artefakty*. Lviv, 2019. 35-43 [in Polish].  
[Miławicki, M. Wydania łuckiej drukarni dominikańskiej w zbiorach starych druków Biblioteki Kollegium Filozoficzno-Teologicznego OO. Dominikanów w Krakowie. *Видавничий рух в Україні: середовище, артефакти*. Доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. (Львів, 24—25 жовтня 2019 р.) / НАН України, ЛННБ ім. В. Стефаника; наук. ред. Л. Головата; ред.-упоряд. В. Пасічник. Львів, 2019. С. 35—43].
  35. TsiBOROVska-RymarOVych, I. Tvory teoloha-yezuita Georgiia Gengela u fondakh Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: istoryko-knyhoznavcha kharakterystyka pryimirnykiv. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*. Kyiv, 2009. Vyr. 24. 216—250 [in Ukrainian].  
[Твори теолога-єзуїта Георгія Генгеля (1657—1727) у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: історико-книгознавча характеристика примірників. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 24: 216—250].
  36. Grzebień, L. Oranizacja bibliotek jezuitskich w Polsce od XVI do XVIII wieku. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Koscielne*. Lublin, 1975. T. 30. 223-278 [in Polish].
  37. Ciborowska-Rymarowycz, I. Orientalista Tadej Juda Krusiński (1675—1756) i egzemplarze jego prac w bibliotekach klasztornych i prywatnych XVIII wieku. *Bibliotekarz Podlaski*. Białystok, 2015. Rocznik: XVI, nr 1 (XXX): 11-34 [in Polish].
  38. Kononenko, I. (Comp.). Polonika XVI—XVIII st. u fondi Tsentralnoi naukovoï biblioteky Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina: katalog. Kharkiv; Cracow, 2023. 321, [3] s. 12 tabl. [in Ukrainian, Polish, Latin, German, Franch].  
[Полоніка XVI—XVIII ст. у фондї Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна: каталог / Харків. нац. ун-т імені В.Н. Каразіна, Центр. наук. б-ка; Ягеллон. ун-т, Наук.-дослід. центр пол. бібліографії імені Естрайхерів; уклад. І. Кононенко. Харків; Краків: Видання Ягеллонського університету, 2023. 321, [3] с., 12 табл.].

39. Pozichovska, S.V., Pozichovski, O.L. (Comps.). Starodruky Rechi Pospolytoi XVII—XVIII st.st. u Volynskykh knyhozbirniakh: kataloh. Lutsk, 2006 [in Ukrainian, Polish, Latin].  
[Стародруки Речі Посполитої XVII—XVIII ст. ст. у Волинських книгозбірнях: каталог / Держ. архів Волинської обл., Музей книги і друкарства м. Острога, Рівненський краєзнавчий музей, Рівненська обл. наук. б-ка, Волинський краєзнавчий музей, ДІКЗ «Старий Луцьк»; уклад. С.В. Позіховська, О.Л. Позіховський. Луцьк, 2006. 102 с.]
40. Kachur, I. Autorskie autografy na egzemplarzach starych druków XVI—XVIII zachowanych we Lwówskiej Narodowej Naukowej Bibliotece Ukrainy im. Wasyla Stefanyka. *Z badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi*. Warszawa, 2018. T. 12. 89-121 [in Polish].
41. Almes, I. Carmelitana u bibliotekakh vasyliianskykh monastyriv Lvivskoi yeparkhii XVIII st. = Las obras carmelitanas en las bibliotecas de conventos basilios de la Eparquia de Lviv del siglo XVIII. *Sviata Teresa vid Isusa i Ukraina — Santa Teresa de Jesus y Ucraina: nauk. Zbirnyk*. Lviv, 2017. 174-213 [in Ukrainian].  
[Альмес І. Carmelitana у бібліотеках василіянських монастирів Львівської єпархії XVIII ст. = Las obras carmelitanas en las bibliotecas de conventos basilios de la Eparquia de Lviv del siglo XVIII. *Свята Тереза від Ісуса і Україна — Santa Teresa de Jesus y Ucraina: науковий збірник* / упоряд. і передм. Б. Чума. Львів, 2017. С. 174—213].
42. Nedilskyi, A.V. Dvisti piatdesiat ridkisnykh starodrukiv kraieznavchoi biblioteky A. Nedilskoho. Lviv, 2017 [in Ukrainian, Polish, Latin].  
[Недільський А.В. Двісті п'ятдесят рідкісних стародруків краєзнавчої бібліотеки А. Недільського. Львів: Ліга-Прес, 2017. 128 с.]
43. Zibrannia ukrainskykh starodrukiv XVI—XVIII stolit. [Pryvatna kolektsiia V.A. Hayduka]. Kyiv, 2012 [in Ukrainian].  
[Зібрання українських стародруків XVI—XVIII століть. [Приватна колекція В.А. Гайдука]. Київ: АДЕФ-Україна, 2012. 482 с.]

Надійшла / Received 20.10.2024

*Iryna TSIBOROVSKA-RYMAROVYCH*

Candidate of Historical Sciences (Ph. D. in History),

Senior Research Fellow,

Department of Old Prints and Rare Publications,

Institute of Book Science V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ciborirena@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-5025-0767>

MARGINALISM IN HISTORICAL AND BIBLIOGRAPHIC  
RESEARCH: HANDWRITTEN PROVENANCES  
OF 18TH CENTURY EDITIONS (SOURCE ANALYSIS  
OF THE WORKS OF M. RUBCZYŃSKI, 1707—1794)

**The purpose** is to use factual material to show the role of marginalism in historical and bibliographic research and to shed light on their distribution and living conditions in the 18th — 20th centuries based on the source-scientific analysis of the manuscript provenance of copies of M. Rubczyński's works. **The research methodology** is based on the universal research methods of historical science, which are based on the principles of historicism, systematicity,

and scientific objectivity, namely methods of source heuristics, criticism of sources, and quantitative and comparative methods. The methodological tools used for the study of ancient printed monuments are bibliographic and paleographic methods. **Scientific novelty.** Copies of M. Rubczyński's printed works, presented in such a quantity (91 copies of 11 editions of 9 works) and informative form (texts of handwritten provenances, migration schemes of copies), have not been the object of historical and bibliographic research until now. **Conclusions.** New factual material on the distribution and circulation of M. Rubczyński's works has been introduced into scientific circulation. Source analysis of handwritten provenances established the names of the owners of the old prints and the places of storage in the second half of the 18th century, 19th and 20th centuries. Documentary evidence confirms the popularity of his works in Catholic and Greek-Catholic monastic centers.

**Keywords:** *marginal studies, provenance, old prints, Marcin Rubczyński, recollection works, Order of Carmelites.*